

педагогічна проблема. *Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Вінниця, 29-30 листопада 2017 року.). Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. с. 75-78.

8. Мельниченко І. М. Формування громадянської та національної свідомості особистості в поліетнічному освітньому середовищі. *Початкове навчання та виховання*. 2016. №22-24. С. 39–52.
9. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002. Законодавчі акти України з питань освіти: за станом на 1 квіт. 2004 р. Верхов. Рада України, Ком. з питань науки і освіти. Київ, 2004. С. 279–294.
10. Русова С. Суспільні питання виховання. *Життя і знання*. 1929. Ч.6 (18). С. 161–163.
11. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: у 5-ти т. Київ, 1976. Т. 3 С. 7 – 279.
12. Томашівський С. З чого нам національноосвідомляться? *Учитель*. 1905. Ч.3. С. 25–28.
13. Ушинський К. Д. *Вибрані педагогічні твори* в 2т. Київ, 1949.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРИЙОМІВ ФАНТАЗУВАННЯ ДЖАННІ РОДАРІ

Тетяна Кривошея, кандидат педагогічних наук, доцент,
Інна Безношук, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)

DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE BY MEANS OF TECHNIQUES FANTASISING BY GIANNI RODARI

Tetiana Kryvosheya, candidate of pedagogical sciences, associate professor,
Inna Beznoschuk, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розкриваються особливості розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку за допомогою прийомів фантазування, запропонованих італійським письменником Джанні Родарі («Кит і кіт», «Кола по воді», «Довільний префікс», «Фантастичне продовження», «Що потім?», «Скляні чоловічки», прийоми складання казок («Салат із казок», «Казки навиворіт», «Перебріхування казок»).

Ключові слова: творчі здібності, фантазування, Джанні Родарі, креативне мислення, уява, діти старшого дошкільного віку.

Abstract. The article reveals the peculiarities of the development of creative abilities of senior preschool children using fantasy techniques proposed by the Italian writer Gianni Rodari. («The whale and the cat», «Circles on the water», «Arbitrary prefix», «Fantastic continuation», «What next?», «Glass men», techniques for composing fairy tales («Salad of fairy tales», «Fairy tales inside out», «Fairy tales»).

Key words: creative abilities, fantasising, Gianni Rodari, creative thinking, imagination, children of older preschool age.

У сучасному світі, що стрімко змінюється, творчість перестала бути просто бажаною рисою, а перетворилася на ключовий фактор успіху як для окремих людей, так і для суспільства в цілому. У ХХІ столітті, що характеризується глобалізацією, технологічним

прогресом та постійними викликами, здатність до нестандартного мислення, генерації нових ідей та адаптації до змін стає абсолютно необхідною, тому актуальним стає розвиток творчих здібностей, як невід'ємної риси людини сучасної епохи. Творчі здібності стають рушійною силою гармонійного розвитку особистості, забезпечують успіх у професійній діяльності, дають можливість досягти успіху у творчих галузях тощо. Один з етапів, коли розвиток творчих здібностей є найбільш активним, є старший дошкільний вік. У цей час дошкільники вже усвідомлюють важливість занять, у межах яких розвиваються їх творчі здібності, усвідомлюють те, що саме вони роблять, їхня діяльність стає чіткішою та цілеспрямованою, тому виникає потреба в забезпеченні якомога ефективнішого розвитку творчих здібностей у старшому дошкільному віці. Одним із методів, який може стати в пригоді, є прийоми фантазування Джанні Родарі.

Наразі в наукових колах немає достатньої кількості досліджень, присвячених використанню цих прийомів для розвитку творчих здібностей. До окремих аспектів розвитку творчих здібностей дошкільника звертались: І. Бабій [1], Н. Грицюк, Н. Денис [3], Т. Коломоєць [5], Н. Кононенко, Д. Таран [6], О. Гевко, Л. Савченко [2], Т. Кривошея [7;8] та інші. Проте, у їхніх дослідженнях не звертається увага на використання прийомів фантазування Джанні Родарі.

Аналіз науково-педагогічної літератури дав можливість здійснити дефінітивну характеристику понять «здібності», «творчі здібності». Зокрема, Г. Дідич, під здібностями розуміє індивідуальні особливості людини, наявність яких дає можливість людині успішно здійснювати різні види діяльності, які полягають не лише в накопиченні знань, вмінь і навичок, але й сприяють оволодінню засобами та прийомами діяльності [4]. На сьогодні існує багато визначень поняття «творчі здібності», тому зазначимо деякі з них. Творчі здібності визначають як:

- стійкі властивості людини, що виявляються в її навчальній, виробничій та інших діяльностях і становлять необхідну умову її творчого розвитку;
- прагнення людини до нового, раніше не дослідженого, заперечення усталеного, високий рівень знань;
- комплекс індивідуально-психологічних властивостей особистості, які постають суб'єктивними умовами успішного виконання творчої діяльності [9].

Отже, творчі здібності – це особливі властивості людини, які характеризують її особистісні риси та визначають можливість та характер творчого розвитку, при цьому впливаючи на різні аспекти діяльності.

Також варто додати, що розвиток творчих здібностей дитини здійснюється протягом усього її розвитку на етапі дитинства, а також у процесі наступних етапів її формування. При цьому саме дитинство, а, отже, і старший дошкільний вік, є основним періодом формування творчих здібностей дитини. Здійснюється це в процесі мінімум трьох стадій: наочно-дійового мислення, причинного мислення та евристичного мислення. Тим самим зауважимо, що розвиток творчих здібностей є поступовим процесом, тож методи, які мають використовуватись, залежать від вікових та індивідуальних особливостей дитини [9].

Важливими ознаками розвитку творчих здібностей дошкільників є їх здатність створювати нове, продукувати нестандартні оригінальні ідеї та думки, як у власній діяльності, так і в спілкуванні, проявляти варіативність, гнучкість та самостійність мислення. У старшому дошкільному віці рівень розвитку творчих здібностей є вищим, аніж у молодшому віці. Пов'язано це і з індивідуально-психологічними та віковими особливостями дошкільників і методами формування творчих здібностей, які використовуються в ЗДО. Творчі здібності розвиваються не лише в процесі творчої діяльності, але й під час різноманітних занять, на яких діти виявляють нестандартне мислення, стають ініціаторами нових ідей, конструюють, моделюють за допомогою своєї фантазії.

Враховуючи це, ефективним методом розвитку творчих здібностей дошкільників є фантазування. Саме фантазування дає можливість уявити образ нового об'єкта чи існуючий об'єкт, який уявно переносить у нові умови. У такому випадку дошкільники реалізують

власні ідеї стосовно вдосконалення об'єкта та надання йому нових властивостей. Одним із ефективних шляхів розвитку творчих здібностей старших дошкільників є використання прийомів фантазування Джанні Родарі. Цей метод був розроблений відомим італійським дитячим письменником Джанні Родарі і описаний у його книзі «Грамматика фантазії. Введення в мистецтво придумування історій» (1973). Тут автор наводить власні погляди щодо творчої діяльності дитини й значення в цьому фантазії, яка, на його думку, є основою творчої діяльності та розвитку творчих здібностей [10].

У цій праці автор детально описав особливості таких прийомів фантазування: «Кола по воді», «Кит і кіт», «Фантастичне продовження», «Біном фантазії», «Довільний префікс», «Що потім?», «Скляні чоловічки», прийоми складання казок («Салат із казок», «Казки навиворіт», «Перебріхування казок») тощо. Тобто, його прийоми передбачають фантазування дитиною шляхом створення різноманітних історій та мовленнєвого представлення своїх ідей.

Так, прийом «Кола по воді» передбачає вибір слова, що складається з 5-6 звуків, а потім до кожного звука необхідно підібрати слово, яке починається з цього звука. Для того, щоб діти не забули, які вони підібрали слова, педагог розміщує відповідні малюнки. На основі цього дитина має створити оповідання з використанням усіх слів. Наприклад, слово «Річка» можна розкласти так: перший звук [р'], до нього можна підібрати слова – рій, ріпка, рік, Різдво; другий звук [і] – іграшка, індик та ін.; третій - [ч] – чашка, чарівник, чапля; четвертий – [к] – кавун, кит, косуля, ковбаса; п'ятий - [а] – акваріум, Андрій, альбом, ананас та ін. Наведемо приклад такої вигаданої казкової історії, в якій будуть використані слова: «рік», «індик», «чарівник», «кит», «альбом»:

«На березі далекого тихого моря цілий рік жив веселий індик. Він полюбляв плавати, досліджувати підводний світ і мріяв зустріти морського чарівника, про якого читав у казках.

Одного літнього дня, прогулюючись вздовж берега, індик побачив великого морського кита, що плив до нього. Вони швидко познайомилися, і кит показав загублений альбом з малюнками морських мешканців.

Друзі вирішили разом відшукати морського чарівника, який міг би допомогти повернути альбом. Саме так почалася їхня захоплююча подорож. Вони зустріли багато дивовижних мешканців моря і все-таки знайшли чарівника.

Прийом «Кит і кіт» передбачає вибір дитиною двох схожих за звучанням слів (наприклад, коза-коса, рис-рись та ін.), потім необхідно ці слова поміняти місцями, а далі – дати пояснення, як саме таке могло статись. Наприклад: коза весело бігала полем і їла траву. Тим часом, неподалік від неї хлопчик косив траву для своїх кроликів. Тільки він замахнувся, раптом здійнявся такий сильний вітер, що вихопив у нього з рук косу. Він поніс її далеко, туди, де паслася коза. Не встигла оглянутися коза, як її вітер теж підняв і почав кружляти, аж поки вона не опинилася в руках хлопчика...

Прийом «Фантастичне продовження» передбачає, що педагог називає початок реальної історії, а далі діти мають вигадати фантастичне та казкове продовження. Наприклад, педагог пропонує дітям уявити таку ситуацію: «Одного разу, гуляючи парком, Максимко знайшов маленьке кошеня, яке загубилося. Хлопчик забрав кошеня додому, годував і грався з ним. Вони стали найкращими друзями». Далі перед дошкільниками стоїть завдання придумати фантастичне продовження цієї історії. Наведемо приклад такого фантастичного розвитку подій: «Одного вечора, коли Максим заснув разом із кошеням, вони опинилися в чарівній країні. У цій країні мешкало багато тварин, які вміли розмовляти. Кошеня виявилось чарівним принцом, якого зла відьма перетворила на тварину, як і усіх мешканців країни. Кошеня попросило, щоб хлопчик допоміг їм віднайти чарівний кристал і зняти закляття. Хлопчик погодився. Довго мандрували Максимко й котик, щоб знайти кристал. Дорогою зустріли доброго дракона, який допоміг їм дістатися високої гори. Зрештою, мандрівники знайшли чарівний кристал та зняли закляття з усіх мешканців країни. Максиму подякували і він повернувся додому. Прокинувшись, хлопчик не знайшов свого

кошеняти, а на столі лежала чарівна кулька, яку варто лише потерти і з'явиться принц, який завжди готовий вислухати та прийти на допомогу».

Використовуючи прийом «Салат з казок», педагог має націлити дітей на те, що вони в своїй історії мають поєднати героїв з різних казок, а в «Казці навиворіт» – необхідно змінити характери героїв, наприклад, негативних героїв перетворити на добрих та ін. Наприклад: пригадайте казку «Колобок», як у ній розвивалися події і як вели себе головні герої. А тепер уявіть, що колобок нікуди не втікав, а був дуже ледачим. Він нікому не допомагав, а весь день лежав на дивані й дивився мультики.

Прийом «Довільний префікс» навчає дітей утворювати нові та незвичайні слова аби удосконалити предмети. Вихователь промовляє слово, а діти мають до нього додати «довільний префікс», щоб з'явилася нова ідея. Наприклад, меломаркер – музичний маркер, грає різні мелодії, коли ним малюєш, відеоолівець – перетворює в малюнок написане.

Прийом «Що потім?» дозволяє придумувати продовження відомих сюжетів із казок. Спочатку обирається казка та пригадується її сюжет, а потім потрібно придумати до неї продовження. Наприклад: Котик виманив усіх лисенят тай спіймав їх у мішок. Що потім? Як лисенята себе вели в мішку? (Можливо мама лисичка змогла їх визволити? А можливо, вони потоваришували з котиком та півником і завжди допомагали один одному?).

Прийом «Скляні чоловічки» передбачає, що діти повинні придумати країну, у якій живуть люди, зроблені з певного матеріалу та розповісти про неї. Наприклад, Мильна країна, Паперова країна, Водяна країна та придумати розповідь.

Діти дуже люблять казки, але не лише слухати, а й самим фантазувати та перекручувати. Одним із прийомів Джанні Родарі є «Перебріхування казок». Наприклад, у казці «Рукавичка» діти можуть сказати, що дід загубив не звичайну рукавичку, а рукавичку-пальчатку, у якій кожний пальчик знаходиться в окремому відділенні. Під час фантазування кожна тваринка може мати свою окрему кімнату. Саме з цього може розвиватися новий сюжет самої казки, ведмедику дісталася квартирка із найменшим пальчиком – мізинцем і тут звірі починають змагатися за краще місце під сонцем.

Всі з вищезазначених прийомів можуть бути дуже корисними для розвитку фантазії дошкільників, оскільки вони мають можливість проявити свою уяву, нестандартне мислення, ініціативність та інші важливі складові творчих здібностей. Створення таких цікавих ситуацій буде стимулювати дошкільників до фантазування, навіть тих, які соромляться проявляти свою творчість.

Отже, прийоми фантазування Джанні Родарі спрямовані на розвиток творчої уяви дитини в процесі створення різноманітних історій, роботи з вже існуючими казками та оповіданнями тощо. Використання прийомів фантазування Джанні Родарі можливе на заняттях з різних освітніх напрямів Базового компоненту дошкільної освіти, оскільки ці прийоми роблять заняття цікавими, а процес розвитку творчих здібностей – захопливим для дітей. Крім того, ці прийоми не потребують спеціального обладнання та додаткових умов, тому можуть бути використані у будь-якому закладі дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Бабій І. В. Розвиток творчих здібностей дітей засобами образотворчого мистецтва. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7809/1/ROZVYTOTOK%20TVORChYKh%20ZDIBNOSTEI%20DITEI%20ZASOBAMY%20OBRAZOTVORChOHO%20MYSTETsTVA.pdf>.
2. Гевко О. І., Савченко Л. Л. Педагогічні аспекти формування творчих здібностей у старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти. *Педагогічні науки*. Збірник наукових праць 2021. №97. С. 22-29.
3. Грицюк Н. М., Денис Н. О. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/12.pdf>.
4. Дідич Г. Аналіз поняття «творчі здібності» та «імпровізація» у науковій літературі. URL: <https://cusu.edu.ua/ua/konferentsii-2014-2015-nr/2-mizhnarodna-internet-konferentsiya->

5. Коломоєць Т. Г. Розвиток творчості дітей дошкільного віку на заняттях з художньої праці. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154284175.pdf>.
6. Кононенко Н. В., Таран Д. М. Розвиток творчих здібностей дошкільників як складова виховного процесу. *Інновації в професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика* : матеріали міжнародної науково-практ. конф., 17–18 жовтня 2019 р. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С. 148-150.
7. Кривошея Т.М. Розвиток творчого потенціалу дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку у процесі формування уявлень про форму предметів. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 22-23 квітня 2021 р., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2021. С.20-24.
8. Кривошея Т.М., Фурманюк Ю. С. Розвиток уяви і фантазії в дітей старшого дошкільного віку в процесі конструювання з картону і паперу. *Scientific progress: innovations, achievements and prospects*. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2022. Pp. 200-206. URL: [URL: SCIENTIFIC-PROGRESS-INNOVATIONS-ACHIEVEMENTS-AND-PROSPECTS-6-8.11.22.pdf \(sci-conf.com.ua\)](https://www.mdpc-conf.com.ua/SCIENTIFIC-PROGRESS-INNOVATIONS-ACHIEVEMENTS-AND-PROSPECTS-6-8.11.22.pdf)
9. Пухно С. В., Харченко А. В. Розвиток творчих здібностей у процесі формування психологічної культури майбутніх вчителів. *Актуальні питання природничо-математичної освіти*. 2016. № 7-8. С. 229-235.
10. Gianni Rodari. The Grammar of Fantasy: An Introduction to the Art of Inventing Stories. Publishing house: Enchanted Lion Books. 2025. 168 p.

ВИХОВАННЯ ГУМАННОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО І СІМ'Ї

Марія Маховська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Л.В. Іщенко доктор педагогічних наук, професор,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

EDUCATION OF HUMANE BEHAVIOR OF CHILDREN OF ELDERLY PRESCHOOL AGE IN THE PROCESS OF INTERACTION BETWEEN EDUCATION AND FAMILY

Maria Makhovska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розкривається актуальність проблеми виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку та ефективність використання проблемних ситуацій у вихованні цієї якості у дітей.

Ключові слова: виховання гуманної поведінки, гуманні взаємини, старші дошкільники, проблемна ситуація.

Abstract. The article reveals the relevance of the problem of educating humane behavior in children of senior preschool age and the effectiveness of using problem situations in educating this quality in children.